

Kmetijsko gozdarska zbornica Slovenije

KMETIJSKO GOZDARSKI ZAVOD
NOVO MESTO

tel: 07 373 05 70, 051 687 815
E-pošta: vladimir.sotosek@kgzs-zavodnm.si
Splet: www.kmetijskizavod-nm.si

Sevnica, 27.7.2021

Vedenjske motnje pri konjih

Večina ljudi, ki se redno ukvarjajo s konji, se je gotovo že srečala s pojavom različnih vedenjskih motenj pri konjih. Gre za tako imenovano stereotipno vedenje. Stereotipno vedenje je nenaravno, ponavljajoče se, nespremenljivo zaporedje gibov, ki nimajo nikakršnega očitnega namena in se v naravi ne pojavlja. Vsi konji z motnjami kažejo znake stiske, nelagodnega počutja, ki se v večini primerov začnejo dogajati zaradi omejevanja konja pri gibanju, svobodi, nepravilne prehrane, dolgočasje, neustrezne družbe ali nepravilnega dela s konji. Takšne motnje so pogoste pri več kot 15% udomačenih konj in vključujejo različne vedenjske motnje. Obstaja veliko oblik stereotipnega vedenja, najpogostejše so: hlapanje (pajsanje zraka), zibanje, kopanje po tleh, grizenje lesa, hoja po boksu sem ter tja, agresivno vedenje, sindrom samopoškodovanja in še druge oblike nezaželenega vedenja. Takšne vedenjske težave zmanjšajo vrednost živali, so neprijetne za konja in oskrbnika, negativno vplivajo na zdravstveno stanje konja, hkrati pa so tudi nevarna za ljudi. Naj v nadaljevanju opišem nekaj najpogostejših oblik stereotipnega vedenja.

Hlapanje je eno izmed najpogostejših in najbolj vztrajnih stereotipnih vedenj, ki se pojavljajo pri konjih. Gre pravzaprav za odziv na stres, ki je po navadi kronične narave. Konj, ki hlapa se z zgornjimi zobmi prime za trden predmet, najsí bo to rob boksa, jasli ali rob izpusta in se obesi nanje. Ob tem požira zrak in ga potiska v želodec, zvok, ki ga naredi konj, ko se z zgornjo vrsto zob prime za trdo površino in vase posrka zrak, je nezmotljiv in pogosto povzroča sive lase lastnikom. Gre namreč za vedenje, ki ga označujemo kot slabo, škodljivo razvado. Ob tem početju si uničujejo in brusijo zgornje zobe, včasih do te mere, da se ne morejo več pasti. Še huje pa je, ko konja zaradi preveliko zraka začne napenjati in lahko pride do kolik. Tudi drugi konji v čredi lahko prevzamejo to nezaželeno vedenje, ko opazujejo konja, ki hlapa v hlevu. Omenjena navada se po večini razvije pri konjih, ki so gibalno omejeni in jim je dolgčas. Zadeva pa je izredno problematična, ko konj razvije to nezaželeno motnjo, jo je težko popolnoma odpraviti, tudi če jim nudimo dovolj gibanja in aktivnosti. Edini učinkovit ukrep je uporaba vratnega jermena, ki preprečuje požiranje zraka.

Zibanje konja je prav tako pojav, ki nastane zaradi omejevanja konja pri gibanju. Pri tem nezaželenem obnašanju se konj giba levo in desno oziroma tudi naprej in nazaj. Ves prednji del je zibajoč, težo pa prenaša iz ene noge na drugo. Zaradi te navade lahko pride tudi do težav s sklepi in nepravilno stojo. Takšna žival tudi hujša. Običajno pomaga, če takega konja premestimo v večji izpust ali na pašnik ter mu priskrbimo družbo drugih konj.

Kopanje po tleh je sicer normalen pojav v naravi, saj je le tako konj tudi pozimi prišel do hrane. Za stereotipno vedenje pa je označeno, kadar to konj na privezu ali v boksú počne v daljših časovnih intervalih. Pri tem si lahko poškoduje kopito, nategne si vezi, poškoduje pa tudi tla v hlevu. Tudi v tem primeru priporočajo življenje v izpustu ali na pašniku v družbi drugih konj.

Stereotipna hoja je motnja, pri kateri konji neprestano hodijo v krogu v boksú. Nenehna hoja se rezultira v izčrpanosti in hujšanju. Tudi v tem primeru je zaželeno, da konj čim več časa preživi zunaj na pašniku v čredi.

Grizenje lesa se pojavi v večini primerov, kot posledica pomanjkanja balastne krme. V naravi konji za prehranjevanje porabijo pretežen del dneva in če v hlevu nimajo zadostnih količin voluminozne krme začnejo z nezaželenim grizenjem lesa. Nezaželena navada lahko rezultira v poškodbah prebavnega trakta. V večini primerov pomaga, da konjem povečamo odmerek strukturne voluminozne krme.

Agresivno vedenje se manifestira v različnih oblikah. Lahko kot grožnja človeku, grizenje, brcanje, upiranje in sovražstvo. Ko žival pridobi katero od zgoraj navedenih motenj, jo težko odpravimo. Tudi družba drugih konj in dovolj gibanja motnje ne odpravita. Večina vzrokov izhaja iz nepravilne socializacije konja v mladosti, predvsem težava je lahko pri žrebcih. Kadar kakšen konj razvije katero od naštetih motenj je potrebno veliko truda in dela, da to omejimo. Neizkušenim rejcem predlagam prodajo takšnega konja. Pri nakupu pa bodite pozorni, da žival kupite od rejca, ki zna postaviti meje že v mladosti in je konja ustrezno socializiral.

Samopoškodovanje je zelo resna vedenjska motnja. Živali s to motnjo se grizejo ali drgnejo do te mere da se poškodujejo. Gre za hiperaktivne ali agresivne konje. Tem konjem lahko zmanjšamo odmerek močnih krmil in povečamo aktivnosti.

Skupna točka vseh vedenjskih motenj pri konjih je, da se konji v okolju ne počutijo dobro, so v stresu in so premalo zaposleni. Bistveno pogosteje je prisotna pri toplokrvnih pasmah kot pri hladnokrvnih, saj so le ti večinoma preko celega leta na paši in v čredi drugih konj. Velikokrat se pojavi, ko konj zaradi različnih dejavnikov (bolezen, poškodba, pomanjkanje časa, pomanjkanje socialnega stika) veliko časa preživi v hlevu. Konj je namreč čredna in stepska žival, ki se v naravnem okolju neprestano giblje in razvija socialne stike. Ko enkrat konj razvije katero od zgoraj naštetih vedenjskih motenj, pa je le to zelo težko oziroma skoraj nemogoče čisto izkoreniniti. Potrebno je vložiti veliko znanja, truda in časa, da omejimo takšno obnašanje. Nezaželeno vedenje pa lahko prevzamejo tudi drugi konji v čredi. Takšne vedenjske težave zmanjšajo vrednost živali, so neprijetne za konja in oskrbnika, negativno vplivajo na zdravstveno stanje konja, hkrati pa so tudi nevarna za ljudi. Največ kar lahko kot rejci storimo za preprečitev nezaželenih vedenjskih motenj je, da konjem omogočimo kar najbolj naravne pogoje bivanja, socialni stik v čredi, primerno in ustrezno socializacijo konja v mladosti, ter uravnoteženo prehrano z zadostno strukturno krmo v obroku.

KGZS – Zavod NM

Vladimir Sotošek, terenski kmetijski svetovalec